

บทคัดย่อ

การดำเนินคดีในศาลไทยปัจจุบันนี้ ศาลและคู่ความต้องปฏิบัติตามรูปแบบและขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างมากซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อน ทำให้แต่ละคดีต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมาก รวมทั้งอาจทำให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่ได้รับความยุติธรรมในการดำเนินคดีอย่างที่เป็น นอกจากนี้อาจส่งผลให้ผู้ด้อยโอกาสซึ่งไม่มีความรู้ทางกฎหมายหรือผู้ยากไร้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (access to justice) ได้ยากขึ้น โดยสภาพปัญหาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นศาล คู่ความ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี และสังคมโดยรวม จึงได้มีความพยายามที่จะหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงปัญหานี้หลายแนวทางด้วยกัน

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึง “รูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา” ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลที่มีสองรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา และการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร โดยทั้งสองรูปแบบนี้มีลักษณะสำคัญและข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกัน สามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลไทยได้ โดยการศึกษาถึงแนวความคิดและวิวัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาอันเป็นเรื่องเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาในแต่ละยุคสมัย และศึกษาถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในระบบกฎหมายต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในกระบวนการพิจารณาของแต่ละประเทศนั้นมีความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอนอย่างไร แล้วจึงนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับใช้ในระบบกฎหมายไทย

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจามีคุณค่าต่อกระบวนการพิจารณาในด้านของความเร็ว สอดคล้องต่อหลักการพิจารณาโดยเปิดเผย และเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายหรือผู้ยากไร้ได้มีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น โดยในระบบกฎหมายต่างประเทศ ดังเช่น ออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการนำการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจามาปรับใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพิจารณาก็ได้นำการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจามาปรับใช้ในขั้นตอนกระบวนการพิจารณาที่สำคัญ ได้แก่ ขั้น

พิจารณาคดีครั้งแรกเพื่อกำหนดประเด็นแห่งคดีซึ่งเทียบได้กับนัดชี้สองสถานของไทย และชั้นพิจารณาคดี เป็นต้น จึงเห็นว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาสามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีของไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีแพ่งซึ่งเป็นคดีที่มีการฟ้องร้องสู่ศาลจำนวนมาก ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีแก่ทุกฝ่ายมากที่สุด

